

Luiza Loredana NĂSTASE

Luiza Loredana NĂSTASE

**GLOBALIZAREA ȘI COMERȚUL
INTERNAȚIONAL**

Editura Universitaria
Craiova, 2017

Referenți științifici:

Conf.univ.dr. Fratoșțițeanu Cosmin

Conf.univ.dr. Tănasie Anca

Copyright © 2017 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**NĂSTASE, LUIZA-LOREDANA**

Globalizarea și comerțul internațional / Năstase Luiza Loredana. - Craiova:
Universitaria, 2017

Conține bibliografie

ISBN 978-606-14-1331-7

339

Lucrarea de față constituie teza de doctorat "Sistemul comercial internațional în contextul globalizării", susținută în anul 2013, datele statistice și analizele fiind actualizate până la nivelul anului 2017.

INTRODUCERE

Lucrarea de față constituie teza de doctorat “Sistemul comercial internațional în contextul globalizării”, susținută în anul 2013, datele statistice și analizele fiind actualizate până la nivelul anului 2017. Aceasta tratează problematica sistemului comercial internațional pe fondul fenomenului globalizării, dar având în vedere și criza economică și financiar-monetară internațională, reușind în acest fel, o întrepătrundere simetrică a aspectelor teoretico-metodologice cu cele practice.

Actualitatea și importanța temei de cercetare, rezultă, în opinia mea, din faptul că abordează o problemă recentă, de mare interes pentru toți participanții la viața economică și nu numai, și anume, aceea a abordării sistemice a comerțului internațional, deoarece schimburile comerciale au drept cadru de desfășurare un ansamblu de structuri internaționale (Organizația Mondială a Comerțului, companiile transnaționale, statele etc.), norme și regulamente specifice. Sistemul comercial internațional este un concept extrem de important și care necesită o nouă abordare, mai ales că, în ultimii zeci de ani, activitățile de natură economică au depășit granițele naționale, dublate și de accelerarea globalizării. În contextul actual, al extinderii relațiilor pe plan internațional, ca urmare a liberalizării schimburilor comerciale, dar și al problemelor cu care se confruntă participanții după declanșarea crizei economice și financiar-monetare, noi norme și standarde trebuie admise, astfel încât companiile și statele să poată conlucra și, în final, să-și mențină competitivitatea.

Se remarcă faptul că, din cauza caracterului polivalent al sistemului comercial internațional, actorii încă nu sunt conștienți de necesitatea și utilitatea acestuia în momentul în care decid în privința tranzacțiilor efectuate. În acest sens, menționăm că participanții nu cunosc suficient regulile sistemului și, de aceea, nu pot beneficia de avantajele conferite de sistemul legal, de siguranța și stabilitatea accesului pe piețele internaționale (caracterul stabil este datorat faptului că participanților li se solicită utilizarea unor norme uniforme în momentul încheierii și punerii în aplicare a acordurilor comerciale).

Este nevoie de o nouă abordare a sistemului comercial internațional, o reconfigurare a acestuia, care să răspundă problemelor existente sau recent apărute, precum: legislația privind practicile comerciale neloiale, standardele de muncă, arhitectura instituțiilor financiare internaționale, prețurile internaționale ale materiilor prime și alimentelor, protejarea mediului înconjurător etc. Toate acestea trebuie remediate, pentru a putea permite eradicarea sărăciei, îmbunătățirea nivelului de trai și creșterea economică durabilă. Cooperarea internațională și propagarea integrării economice la nivel global se află într-o strânsă relație de interdependență, fiind, în același timp, considerate elemente de identitate ale globalizării. Sporirea

impresionantă a schimburilor comerciale internaționale, a fluxurilor investiționale și tehnologice sunt schimbările ce caracterizează mediului economic actual, astfel că diversitatea tot mai mare a tranzacțiilor în cadrul sistemului comercial internațional necesită o examinare multilaterală, care să întrunească toate elementele componente ale acestuia. Pentru realizarea scopului lucrării, se vizează următoarele obiective ale cercetării: prezentarea principalelor aspecte teoretice și metodologice privind sistemul comercial internațional, identificarea și caracterizarea teoriilor schimburilor comerciale internaționale, descrierea sistemului comercial în contextul crizei economice și financiar-monetare internaționale, dar și stabilirea tendințelor manifestate în cadrul sistemului comercial în context global.

Complexitatea lucrării a impulsionat o abordare multidimensională a sistemului comercial internațional, fiind necesară, pe de-o parte, includerea în analiză a unei dimensiuni teoretico-metodologice, prin conjugarea logicului cu istoricul și cu cadrul instituțional, iar, pe de altă parte, includerea unei dimensiuni sociologice, prin constatarea principalelor neajunsuri ale funcționării sistemului comercial, identificarea măsurilor necesare remedierii disfuncționalităților, dar și a beneficiilor participării la acesta, având în vedere provocările generate de criza economică și financiar-monetară internațională, în contextul globalizării.

În vederea atingerii obiectivelor propuse, lucrarea este structurată pe patru capitole, în cadrul cărora se prezintă aspecte teoretice din literatura de specialitate din țară și din străinătate, diverse opinii ale specialiștilor, dar și aspecte practice remarcate pe parcursul efectuării cercetării.

CAPITOLUL I

ASPECTE TEORETICE ȘI METODOLOGICE PRIVIND SISTEMUL COMERCIAL INTERNAȚIONAL

1.1. Sfera de cuprindere

Dezvoltarea cooperării și propagarea fenomenului de integrare economică la nivel global constituie premise ale economiei internaționale, fiind caracterizate printr-o relație de interdependență, ce presupune o complementaritate reciprocă pe plan economic, politic și socio-cultural. Această adâncire a gradului de integrare a interdependențelor la nivel mondial constituie un element de identitate al globalizării.

Potrivit “tezei globalizării”, în problemele omenirii a apărut o schimbare radicală, datorată faptului că a crescut enorm fluxul de comerț, investiții și tehnologii care traversează granițele naționale. Activitățile politice, economice și sociale au căpătat o anvergură mondială, iar interacțiunile dintre state și societăți s-au intensificat în multe privințe. Cum procesele integratoare se extindeau și se adânceau la nivel global, unii consideră că piețele au devenit sau sunt pe cale să devină cel mai important mecanism care determină atât chestiunile interne, cât și pe cele internaționale. Într-o economie globală cu un înalt grad de integrare, statul-națiune a devenit anacronic și bate în retragere. Iar de economia capitalistă globală, caracterizată prin comerț nerestricționat, fluxuri de investiții și activități internaționale ale firmelor multinaționale, vor beneficia deopotrivă bogații și săracii.¹

Globalizarea, prin complexitatea sa, se referă atât la aspectele economice, cât și la efectele acestora la nivelul socialului și politicului. *În același timp, trebuie menționat faptul că natura economică a acestui proces multicausal al globalizării se măsoară prin creșterea volumului schimburilor comerciale internaționale, dar și prin diversitatea tot mai mare a tranzacțiilor ce apare în cadrul sistemului comercial internațional.*

Sistemul comercial internațional este definit ca fiind un ansamblu de structuri internaționale, de principii și reguli care formează cadrul de desfășurare a relațiilor comerciale internaționale. Prin structuri internaționale înțelegem statele, în calitate de principali actori ai acestui proces economic, corporațiile transnaționale, prin prisma faptului că acestea derulează 33% din totalul fluxurilor comerciale internaționale și Organizația

¹ GILPIN, R., *Economia mondială în secolul XXI-Provocarea capitalismului global*, Editura Polirom, Iași, 2004, p.28.

Mondială a Comerțului (OMC). *Principiile și regulile sistemului comercial internațional sunt cele aplicate de Acordul General pentru Tarife și Comerț (GATT) și OMC, precum și alte organizații care reglementează probleme specifice comerțului internațional* (de ex. Camera de Comerț Internațional).² Regulile și disciplinele ce reglementează aceste raporturi dintre țări au caracter contractual și sunt stabilite la nivel multilateral.

La nivelul cel mai comun, **sistemul comercial internațional (SCI) este o rețea de piețe în care consumatorii se angrenează în schimburi cu alți actori invizibili pentru ei, dar ale căror vieți sunt afectate de reguli care le guvernează comportamentul economic.**³

O definiție unanim acceptată a sistemului comercial internațional încă nu a fost formulată, de aceea, pentru o bună înțelegere a sistemului, trebuie prezentate caracteristicile acestuia și elementele ce-l definesc. Astfel, **includem în sistemul comercial internațional: totalitatea regulilor de conduită și de ordine obligatorii pentru toți actorii participanți la comerțul mondial; instituțiile și organismele înființate cu scopul de a urmări aplicarea regulamentelor, și nu în ultimul rând, acțiunile întreprinse de țări pentru a putea face față provocărilor economiei mondiale.** În același timp, fie că este vorba despre sistemul comercial la nivel multilateral, bilateral/regional sau unilateral/național, constantele caracteristice acestuia arată că pe măsură ce numărul participanților este în creștere și problematicile abordate devin mai complexe și mai numeroase, măsurile protecționiste se diminuează, generând efecte benefice.

Sistemul comercial internațional poate fi privit ca un cluster în care participanții la comerțul mondial (consumatori și producători) realizează schimburi comerciale, pe baza unor reguli care le reglementează conduita. Toate aceste cerințe creează diferențieri în privința avantajelor generate de schimburile comerciale internaționale. Se observă că odată cu apariția bunăstării și întărirea creșterii durabile, apar și fenomene nedorite de participanți, precum mărirea disparităților economice. Deci, dezvoltarea comerțului mondial duce la apariția atât a câștigătorilor, cât și perdanților; pe de-o parte, avem progresul și acumularea de bogății, iar pe de altă parte apare sărăcia și inegalitatea.

În acest caz, precizăm că sistemul comercial internațional, fie că este un dat istoric sau un concept justificativ, este influențat de acțiunile factorului uman, ce apar sub forma opțiunilor politice. Acestea din urmă vizează normele ce reglementează scena economiei mondiale și modul în care ele influențează procesul comercial. Acțiunile factorului politic pot favoriza sau nu sistemul comercial. Dacă deciziile sunt cele potrivite pentru expansiunea comerțului,

² **ILIE, G.**, *Politici comerciale. Abordări teoretice și practici internaționale*, Editura ProUniversitaria, București, 2009, p. 11.

³ **MIRON, D.**, *Comerț internațional*, Editura ASE, București, 2003, p. 23.

atunci vom avea de-a face cu bunăstarea populației și creștere economică; în caz contrar, oricât de multe beneficii pot genera schimburile comerciale, acestea sunt anulate și se ajunge la sărăcie și polarizare, atât din punct de vedere financiar și economic, cât și social.

De-a lungul timpului, specialiștii au susținut că dorința înființării și dezvoltării unui sistem comercial internațional a provenit de la statul care deținea puterea la nivel global. Acest lucru este susținut și de fostul decan al MIT Sloan School of Management, Lester Carl Thurow, care considera că țara ce realizează cea mai mare parte a comerțului mondial este cea care va decide regulile de conduită și ordinea în care se realizează schimburile comerciale internaționale. Argumentația economistului Lester Carl Thurow pentru explicarea convingerilor lui nu este una doar teoretică, ci are la bază fapte istorice. În acest sens, acesta arată că secolul al XIX-lea a aparținut Marii Britanii, fiind cea mai mare economie în acel moment și generând cel mai mare venit pe cap de locuitor. Dacă secolul al XX-lea a aparținut Statelor Unite ale Americii, actualul secol are la cârmă continentul european.

În același timp, **trebuie specificat că sistemul comercial actual cuprinde numeroase acorduri comerciale regionale, al căror număr crește simțitor, cu toate că se tinde a se crede că acestea contravin principiilor Organizației Mondiale a Comerțului, ca pilon central al sistemului.** Deși o uniune vamală sau o zonă de comerț liber nu este în concordanță cu clauza națiunii celei mai favorizate, în prezent este permisă încheierea a diverse acorduri regionale, dar în anumite condiții.

Aceste condiții au în vedere următoarele aspecte:⁴

- media barierelor comerciale nu va înregistra o creștere după integrare (art. XXIV:5);
- acordurile elimină toate tarifele și alte restricții comerciale care afectează substanțial toate schimburile intra-regionale de bunuri în cadrul unei perioade rezonabile de timp;
- acordurile sunt notificate către GATT, care poate decide crearea unui grup de lucru pentru a determina dacă aceste condiții sunt satisfăcute.

Dacă sunt respectate cerințele de mai sus, atunci acordurile comerciale regionale se transformă în adevărate instrumente ale politicii comerciale, ce pregătesc statele mai puțin dezvoltate pentru o piață competitivă și deschisă.

Analizând dezbaterile actuale cu privire la comerțul internațional, se observă faptul că lupta se polarizează între "globafobi" și "globafili". "Globafobia" este o percepere pesimistă a comerțului internațional. Susținătorii acesteia consideră că globalizarea produce mai multă sărăcie, polarizare socială, exploatarea țărilor sărace de către cele bogate și de

⁴ ILIE, A.G., *Integrare și regionalism pe continentul american*, 1.2.1. Regulile GATT și OMC privind acordurile de integrare regională- cursuri în format digital, disponibil online la adresa <http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/carte2.asp?id=191&idb=>

companiile transnaționale, prejudicii ambientale. În Asia de Est, comerțul exterior a susținut puternic creșterea economică, contribuind la ridicarea standardului de viață a mai mult de 300 milioane de oameni. În celelalte țări în curs de dezvoltare, participarea la comerțul internațional a oferit numeroase și profitabile oportunități care, în lipsa sa, s-ar fi ratat. Acest lucru este valabil atunci când exporturile cresc. Reducerea exporturilor duce la adevărate drame pentru milioane de lucrători din industrie și agricultură, precum și din sectorul terțiar. Este indubitabil ca un comerț internațional derulat într-o manieră inadecvată poate produce pagube ambientale. **"Globafili" cultivă un optimism care, de multe ori, nu poate fi susținut.** Având susținere puternică în cadrul FMI, BIRD, OMC și în multe cercuri din țările dezvoltate, partizanii valențelor globalizării se concentrează asupra creșterii exporturilor, liberalizării importurilor și sporirii coeficientului de integrare la nivelul economiei internaționale. Creșterea fluxurilor comerciale generează locuri de muncă și accentuează creșterea economică, ceea ce duce la reducerea pauperizării și la atenuarea inegalităților. Comerțul internațional creează câștiguri și perdanti, teoria standard recunoaște că, pe termen lung, toată lumea are de câștigat. Comerțul internațional este o arenă în care, de multe ori, teoria economică eșuează în confruntarea cu realitățile empirice. Astăzi, după peste două decenii de creștere dinamică a exporturilor, mai mult de un miliard de oameni (1/5 din populația globului) trebuie să trăiască cu mai puțin de un dolar pe zi. Mult așteptata bunăstare pe care ar aduce-o, pe termen lung, comerțul internațional, ne duce cu gândul la cuvintele lui J. M. Keynes "pe termen foarte lung vom fi cu toții morți". Țările dezvoltate continuă să-și rețină partea lor din piețele de export, iar țările mai puțin dezvoltate rămân la periferia procesului. Și în cadrul grupului mare de țări în curs de dezvoltare, integrarea în arhitecturile pieței internaționale duce la accentuarea decalajelor. Creșterea exporturilor adâncește divizarea economică: între zonele economice speciale și restul teritoriului; între nordul Mexicului și centura subdezvoltării din sudul aceleiași țări; între zonele urbane și cele rurale din Thailanda. Comerțul internațional poate fi un fenomen pozitiv sau negativ.⁵

Așa cum am menționat, regulamentele pot fi orientate în două direcții: fie să avantajeze tocmai economiile dezvoltate, câștigătoare ale comerțului mondial, fie să-i ajute pe cei defavorizați, prin reducerea și eliminarea disparităților economice. Acest aspect ne arată că soldul schimburilor comerciale nu are o valoare constantă, ci este influențat de o multitudine de factori, printre care politicile naționale și sectoriale, dar și modul de organizare și desfășurare al relațiilor dintre state la nivel mondial.

⁵ CRĂCIUN, L., *Comerțul internațional între contestare și susținere necondiționată* -capitolul 27, p. 2 în ANGELESCU, C.; CIUCUR, D.-coord., *Economia României și Uniunea Europeană*, Volumul II, Editura ASE, București, 2005, disponibil online la adresa <http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/carte2.asp?id=446&idb=>